



מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא בתרא כא-א

עניין: יהושע בן גמלא

גמ' יומא יח.

אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה: **גמ'** בשלמא שמא שכח לחיי אלא שמא לא למד מי מוקמינן כי האי גוונא והתניא והכהן הגדול מאחיו יהיה גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני דאמר ר' אסי תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי: ערב יום הכפורים

מהרש"א יומא יח.

גדול נמעלות אלו גם אם אחיו ג"כ גדולים: ליהושע בן גמלא כו'. צ"ל לא יספור הו משמע שהיה לו מעלות החכמה שהוא תיקן להוסיף מלמדים בכל עיר ועיר מ"מ מייתי מיניה שהיה דרכם צניח שני למנות כ"ג ע"י ממון ואפשר שנמנו גם אחרים כ"ג ע"י ממון שלא היה להם חכמה: ולא כל דבר שמביאין לידי טומאה כו'. וזירושלמי פריך והלא מן

תולדות תנאים ואמוראים ח"ב – יהושע בן גמלא

ריטב"א יומא יח.

על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי. ואיכא דקשיא ליה⁹³⁶ דהכא משמע שזה לא היה כשר, ואלו ב"ב שני הב"ב⁹³⁷ קתני שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל⁹³⁸. ויש לתרץ⁹³⁹ כי אחרי כן הכשיר עצמו. ואחרים תירצו דתרי יהושע בן גמלא⁹⁴⁰, והכא גרסו ליהושע⁹⁴¹ בן גמלא. עוד י"ל⁹⁴² דחסיד וכשר היה, אלא שהיה שם כהן אחר שהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין ובעושר, או באחד מהן.

ירושלמי כתובות ספ"ח

לגרשה. והוא התקין שמעון בן שטח שלשה דברים שיהא אדם נושא ונותן בכתובת אשתו ושיהו התינוקות הולכין לבית הספר והוא התקין טומאה לכלי זכוכית. לא כן אמר ר' זעירא ר' אבונא בשם

היטב שהוא אינו מחכמי ישראל. וזה שאמרו ב"ב כא. ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע ב"ג שמו שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל שבתחלה — עד שבא יהושע ב"ג ותיקן שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר ומכניסין אותן כבן שש וכבן שבע.

ובירושלמי כתובות ספ"ח יאמרו ששמעון בן שטח התקין שיהיו התינוקות הולכים לבית הספר. ולא שהירושלמי חולק על הבבלי, אך משני התלמודים נודע לנו איך נהיה הדבר הגדול הזה, ולכן בירושלמי שחושב שם כל תקנות שמעון ב"ג חושב גם התקנה הגדולה הזאת לו כי היה להם בקבלה שמסנו יצא הדבר הזה, ובבבלי כשבא לספר ממעשי יהושע ב"ג יסופר שהוא היה המתקן יען שאין המצוה נקראת אלא על מי שנומרה והוא היה הנומר והמוציא מכח אל הפועל.

הכהן שלא היה מחכמי ישראל אבל היה ידוע לשמעון ב"ג שהוא תמים דעים עם הפרושים ותורת ה', וגם אז היתה האלמנה העשירה הנודעת בשם מרתא בת בייתוס, ואפשר שהיתה רעה המלכה אחות שמעון ב"ג, וע"י עצת שניהם נתארסה האלמנה העשירה ליהושע בן גמלא והיא הביאה למלך ינאי כסף רב להקימו לכה"ג. וזה מפורש יומא יח. א"ר אסי תרקבי דדינרי עיילא ליה מרתא ב"ב לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע ב"ג בכהני רברבי. וכיבמות סא. א"ר יוסף קטיר קא חוינא הכא, פי' שבאמת לא היה ראוי לאותה אצמלא אך ע"י עשירות אשתו נתמנה לכה"ג.

וע"י האיש הזה הוציא שמעון בן שטח את מחשבתו מכח אל הפועל, והצדוקים לא חשדו את הכה"ג ברב או במעט שידו אוחזת בעצת שמעון ב"ג כי ידעו אותו

והנה שמעון ב"ג אף שהצליח להחזיר עטרת הסנהדרין למקומה כדמוכא מגילת תענית פ"י, אבל ראה בעיני שכלו שהרג מראשו מסריח וכ"ז שיתחנכו נערי ב"י ללא תורת אמת מנעוריהם או ממילא ידבקו בדרכי הצדוקים ויאבדו לעד, וכדאמרו ב"ב כא: מתחלה היו מכניסין ללמוד כבן טו' טו' שנה — והיה בועט ברבו ויוצא, ולכן הסכים בדעתו לתקן ולהושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר ולעשות חובה על כל איש להביא את בנו נער כבן שש, כבן שבע לבית אולפנא לשתל דעת התורה על לב שהור, אך אם היה עושה הדבר הגדול הזה בפומבי או בלי שום ספק היו קמו נגדו הצדוקים שבאותו הדור שהם היו שרי המלוכה ומנהיגיה בכל כחם לסכל עצתו היקרה, לכן חיפש אחר איש אחר שע"י תעשה הדבר הזה וה' אנה לידו שאז תוצרכו להעמיד כה"ג משמש ויהושע בן גמלא